

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2023 m. liepos 27 d. sprendimu Nr. TS-246

PATVIRTINTA
Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“
direktoriaus 2023 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-101

ROKIŠKIO LOPŠELIO-DARŽELIO „PUMPURĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „PAGAUK VAIKYSTĖS AITVARĄ“

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

PIRMASIS SKIRSNIS INFORMACIJA APIE ŠVIETIMO TIEKĖJĄ

1. Švietimo tiekėjo pavadinimas: Rokiškio lopšelis-darželis „Pumpurėlis“.
2. Lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas 190234089.
3. Sutrumpintas Mokyklos pavadinimas: lopšelis-darželis „Pumpurėlis“.
4. Teisinė forma: biudžetinė įstaiga.
5. Priklausomybė: savivaldybės mokykla.
6. Steigėjas: Rokiškio rajono savivaldybė.
7. Įsteigimo data: 1976-03-01.
8. Veiklos pradžios data: 1976-03-01.
9. Mokyklos grupė: ikimokyklinio ugdymo mokykla.
10. Buveinės adresas: Jaunystės g. 14, LT-42142 Rokiškis.
11. El. paštas: pumpurelisrokiskis@gmail.com
12. El. svetainės adresas: www.rokiskiopumpurelis.lt
13. Telefono Nr. (8 458) 51 221
14. Mokymo kalba: lietuvių kalba.
15. Mokymo forma: grupinio mokymosi, įgyvendinama kasdienio mokymo proceso organizavimo būdu, pavienio mokymosi, įgyvendinama nuotoliniu ugdymo proceso organizavimo būdu.
16. Pagrindinė veiklos ir kitos veiklos sritis: švietimas, veiklos rūšis – ikimokyklinis ugdymas (kodas 80.10.10.), priešmokyklinis ugdymas (kodas 80.10.20.)

ANTRASIS SKIRSNIS VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

17. Ikimokyklinio amžiaus vaikai stebi juos supantį pasaulį ir kartoja viską, ką jame išvysta. Jie labai smalsūs, daug klausinėja, pilni energijos, nori žaisti, mokytis, bėgioti, kuo daugiau sužinoti ir patirti. Ikimokyklinukų ugdymas turi nepaprastai didelę įtaką vaiko savęs pažinimui, santykių su aplinkiniais ir gebėjimų pažinti pasaulį formavimuisi. Siekiant kokybiško ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo, labai svarbu užtikrinti jų emocinį ir fizinį saugumą, suteikti galimybę veikti raidą skatinančioje aplinkoje ir jaustis bendruomenės nariais, patenkinant ugdytinių smalsumą, atsižvelgiant į kiekvieno individualumą. Šio laikmečio vaikai ir atskiros vaikų grupės (mergaičių ir berniukų, gyvenančių skirtingoje kultūrinėje aplinkoje, gabių, dvikalbių, migrantų, socialinės atskirties aplinkoje gyvenančių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių) skiriasi savo patirtimi bei pasiekimais įvairiose ugdymo srityse.

18. Atsižvelgiant į mūsų įstaigos ypatumus ir lankančių ugdytinių individualumą, siekiama, kad vaikas taptų oria, laisva, kūrybiška asmenybe, aktyviu bendruomenės dalyviu, tolerantišku

skirtybėms, sėkmingai besimokančiu. Kiekviena šeima, leisdama vaiką į įstaigą nori, jog būtų derinami šeimos ir lopšelio-darželio interesai, būtų pateisinti jos siekiai bei lūkesčiai, t. y., kad ugdymas remtųsi šeimos kultūra, tradicijomis. Tėvai tikisi, kad vaikai įgis savarankiškumo, bus saugūs, mylimi ir gerbiami, auklėjami tautiškumo dvasia, tinkamai parengti mokyklai. Bendraujant su šeima įstaigos mokytojai siekia abipusio atvirumo, pažinimo, supratimo. Už vaiko ugdymą atsakingi ir tėvai, ir pedagogai – ikimokyklinė įstaiga ir šeima yra ugdymo proceso partneriai.

TREČIASIS SKIRSNIS MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

19. Tyrimais įrodyta, kad tikslingas profesionalus ikimokyklinis ugdymas palengvina vėlesnį mokymąsi, daro teigiamą poveikį vaiko mokymosi pasiekimams, tolesnei asmens socialinei ir emocinei raidai. Lopšelyje-darželyje „Pumpurėlis“ dirba kvalifikuoti pedagogai ir specialistai: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojos, meninio ugdymo mokytojos, specialusis pedagogas, logopedai, socialinis pedagogas ir neformaliojo ugdymo mokytojas. Pedagogai turi aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą, jiems suteiktos vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko kvalifikacinės kategorijos.

20. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų veikloje, apimančioje ugdomąją veiklą, bendravimą ir bendradarbiavimą, asmeninį profesinį tobulėjimą, tobulinamos ir plėtojamos ir kitos kompetencijos: vadybinė kompetencija, pokyčių valdymas, komandinio darbo gebėjimai, mentoriavimas, projektų kūrimas ir valdymas, mokymasis mokytis ir mokymasis iš patirties. Tai užtikrina ugdymo proceso kokybę bei šiuolaikinės visuomenės poreikių išsiaiškinimą ir patenkinimą.

21. Mūsų įstaigos pedagogai yra ne tik vaiko pagalbininkai, patarėjai, partneriai, bet ir puikūs savo profesijos žinovai, gebantys pažinti vaiką ir jo raidos ypatumus, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo veikla remiasi tokiomis žiniomis, įgūdžiais ir gebėjimais, kaip esminių vaiko poreikių žinojimas, jų tenkinimo būdų bei galimybių suvokimas, vaikų raidos ypatumų ir specifinių poreikių išmanymas, vidinių vaiko galių, lemiančių normalią jo asmenybės raidą, puoselėjimas, bei tinkamos aplinkos sukūrimas. Pedagogai nuolat atnaujina savo žinias, ugdomi ir plėtoja bendrąsias kompetencijas, tobulina ir plėtoja specialiąsias profesines kompetencijas. Šios kompetencijos įgalina analizuoti savo veiklos efektyvumą, skatina ieškoti naujų alternatyvų ir galimybių tobulėti.

KETVIRTASIS SKIRSNIS REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS

22. Tenkinant vaikų poreikį pažinti artimiausią aplinką, mokytojai, įgyvendindami ikimokyklinio ugdymo programą, atsižvelgia į įdomiausius Rokiškio krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus.

Rokiškis – miestas šiaurės rytų Lietuvoje, Panevėžio apskrityje, 60 km į šiaurę nuo Utenos, atokiau nuo didžiųjų Lietuvos miestų. Kaimynystėje – Latvijos Respublika. Kalba – lietuvių, tarmė – aukštaičių. Lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ įsikūręs miesto mikrorajone. Šalia veikia dar dvi ikimokyklinio ugdymo įstaigos, progimnazija ir gimnazija. Netoli lopšelio-darželio yra L. Šepkos skulptūrų, Rotary, Jaunimo parkai, kuriuose įstaigos vaikai lankosi pažintiniais tikslais, čia vyksta vaikų grupių iškylos ir sporto renginiai. Ugdytiniams sudarytos galimybės lankytis regioninės reikšmės objektuose, svarbesnėse ir įdomesnėse mūsų rajono vietose: Rokiškio krašto dvare ir parke, Salų dvare ir parke, Rokiškio J. Keliuočio bibliotekoje, Bajorų kultūros namuose, Lėlių muziejuje, Rokiškio kultūros centre, šv. Mato bažnyčioje, Respublikos tapytų langinių gatvėje, Nepriklausomybės aikštėje, Tyzenhauzų alėjoje, ir kt. Rokiškio miestas turtingas renginiais, kuriuose mielai dalyvauja ir įstaigos bendruomenė: Rokiškio miesto gimtadienis, Lietuvos profesionalių teatrų festivalis „Vaidiname žemdirbiams“, Lietuvos vaikų ir moksleivių – liaudies kūrybos atlikėjų konkursas „Tramtatulis“, tarptautinis vokalinės muzikos konkursas-festivalis „Lėkime dainų sparnais“, Aukštaitijos regiono lėlių teatro festivalis „Kai atgyja lėlės“.

23. Lopšelio-darželio savitumą labiausiai išryškina jo vizija, misija, filosofija bei puoselėjamos vertybės ir kultūra. Įstaigos misija – teikti kokybišką ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, padėti šeimai rūpintis vaiku, puoselėti jo prigimtines galias, plėtoti individualius gebėjimus, tenkinti kultūrinius poreikius. Ugdyti sveiką, iniciatyvią, kūrybingą asmenybę ir sudaryti prielaidas tolesniam vaiko ugdymuisi mokykloje. Vizija – saugi, moderni, aukštos kultūros, nuolat besikeičianti ugdymo įstaiga, kurioje saugu ugdytis, dirbti ir kurti. Mūsų įstaigos vertybės, tai – **Vaikas, Šeima, Sveikata, Pagarba, Patirtis, Bendruomeniškumas**. Savo veiklą grindžiame filosofija, kad darželis – tai džiaugsmo namai, kur sėkmę patiria kiekvienas vaikas. Ir tai įprasmino eilėraščiu mūsų įstaigos mokytoja Rasa Šimėnienė:

„Mažais, trapiais žingsneliais
Ranka nedrąsiai vedama pirmyn.
Keliamume į pažinimo šalį
Kartu kur gėris, savitumas ir noras
Visada tik kilt aukštyn.
Tad patikėk ir tu, kartu pažink pasaulį.
Sukursime jį taip, kur gera būt visiems.
Kad būt smagu gyvent visiems po viena saule
Šypsotis, būt laimingiems,
Augint ir augti čia kartu visiems“.

24. Lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ savo veiklą grindžia Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais, įstaigos nuostatais, ikimokyklinio ugdymo programa, priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa.

25. Lopšelis-darželis „Pumpurėlis“ – ikimokyklinė ugdymo mokykla. Įstaigoje veikia 10 grupių: 3 ankstyvojo, 5 ikimokyklinio ir 2 priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo grupės. Ankstyvojo amžiaus grupėse ugdomi vaikai nuo vienerių iki trijų metų. Ikimokyklinis ugdymas trunka vaikams nuo trijų iki penkerių (šešerių) metų. Priešmokyklinio amžiaus ugdymo grupėse vaikai gali ugdytis nuo penkerių (šešerių) metų iki šešerių (septynerių) metų.

26. Lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ struktūrą sudaro: ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų grupės. Specialiųjų poreikių vaikai integruojami į bendrojo ugdymo grupes. Lopšelis-darželis yra šiuolaikinė atvira pokyčiams ikimokyklinė įstaiga, kurios prioritetinės kryptys yra: sveikatos saugojimas ir stiprinimas, socialinis emocinis, etnokultūrinis, patyriminis ugdymas ir sėkmingas įtraukusis ugdymas. Aktyviai dalyvaujama respublikiniuose ir tarptautiniuose konkursuose, projektinėse veiklose, parodose ir kt. Lopšelyje – darželyje sudarytos darbo grupės: Sveikos ir aktyvios mokyklos, STEAM ir projektinės veiklos koordinavimo ir organizavimo, „eTwinning“ projektinės veiklos koordinavimo ir organizavimo, įvaizdžio formavimo ir Vaiko gerovės komisija.

27. Į ugdymo procesą integruojamos: Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ socialinio emocinio ugdymo programa „Draugystės ABC“ 2022 m., „Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa“, Vilnius, 2004 m., „Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa“, Vilnius, ŠMM, 2006 m., vaikų socialinių įgūdžių ugdymo programa „Zipio draugai“ ir „Kimočiai“.

28. Lopšelyje-darželyje sudaromos palankios sąlygos atsiskleisti ir plėtoti savitus kiekvieno ugdytinio gebėjimus. Vyksta integruotas/kontekstualus ugdymas – tai skirtingų ugdymo sričių jungimas į bendrą visumą. Taip ugdydamiesi vaikai išmoksta lyginti, analizuoti, apibendrinti, kritiškai mąstyti. Ugdytiniai geriausia ugdomi naują informaciją, siedami su jau turima patirtimi, skatinami dalintis įspūdžiais bei žiniomis. Vadovaujamosi aktyviais ugdymo metodais, technologijų taikymu, daug dėmesio skiriama kūrybiškumo, kritinio mąstymo bei emocinio intelekto ugdymui, kuris padeda kurti erdvę be patyčių bei darniai bendrauti tarpusavyje.

29. Lopšelio-darželio socialiniai partneriai yra: Rokiškio rajono savivaldybės švietimo centras, pedagoginė psichologinė tarnyba, miesto ikimokyklinės įstaigos ir mokyklos, Rokiškio Rudolfo Lymano muzikos mokykla, Rokiškio rajono kūno kultūros ir sporto centras, Rokiškio rajono

savivaldybės J. Keliuočio viešoji biblioteka, VŠĮ Robotikos akademija, Lietuvos sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras, Nacionalinio sveikatą stiprinančių mokyklų tinkas, Lietuvos masinio futbolo asociacija ir kt.

30. Bendras lopšelio-darželio plotas 1845 m². Lopšelis-darželis įsikūręs standartiniame dviejų korpusų, dviejų aukštų pastate, 10 grupių patalpose. Lopšelio-darželio prioritetinės ugdymo(si) kryptys – sveikatingumo, socialinio, emocinio ugdymo, etnokultūrinio, STEAM, eTwinning, patirtinio ugdymosi. Lopšelio-darželio edukacinė aplinka jauki, įkvepianti ir įvairi. Įstaigoje įrengtos edukacinės erdvės: muzikos salė, sporto salė, judesio korekcijos kabinetas, daugiafunkcinis kabinetas, sensorinis kabinetas, poilsio ir nusiramino zona, dailės studija. Kabinetai specialistams: logopedams, specialiajam pedagogui, socialiniam pedagogui, sveikatos specialistui, judesio korekcijos specialistui. Darželio kieme įrengtos žaidimų aikštelės, laipiojimo zonos, sporto aikštelės, futbolo erdvė, „Basakojų takas“ ir lauko muzikos instrumentų erdvė. Kupolas STEAM veikloms lauke. Pasodintas Lietuviškas sodas, įrengtas šiltnamiai ir pakeliamos lysvės. Lopšelio-darželio kiemas, teritorija aplink įstaigą naudojama vaikų judėjimo, žaidimų, kūrybiškumo poreikiams tenkinti, patirtiniam ugdymui plėtoti. 2017–2021 metais vykdytas ilgalaikis projektas „Rokiškio lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ pastato vidaus patalpų ir ugdymo aplinkos modernizavimas“. Modernizuotos 4 lopšelio-darželio grupės. Sukurta moderni, šiuolaikiška, vaikų tobulėjimą skatinanti aplinka. Grupės aprūpintos naujomis moderniomis technologinėmis priemonėmis, padedančiomis kokybiškai ir inovatyviai organizuoti ugdymo procesą: išgyti du interaktyvūs stalai, interaktyvus ekranas su kompiuteriu, interaktyvi smėlio dėžė, du vienetai interaktyvių edukacinių grindų, planšetinių kompiuterių. 2022 metais atnaujinti ir suremontuoti specialiosios pedagogės, logopedės, socialinės pedagogės kabinetai ir meninio ugdymo salė. Nuo 2017 metų, Rokiškio rajono administracija skiria finansavimą lauko žaidimų aikštelių, virtuvės įrangos atnaujinimui ir remonto darbams.

Lopšelis-darželis yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės biudžetų. Gauti asignavimai naudojami darbo užmokesčiui išmokėti, socialiniam draudimui, išlaidoms už prekes ir paslaugas, aprangai ir patalynai, spaudiniams, transportui, kvalifikacijos kėlimui, ilgalaikio turto remontui. Kiti finansavimo šaltiniai yra labdara ir 1,2 proc. GPM parama.

31. Sveikatos saugojimas ir stiprinimas – lopšelyje-darželyje vaikams nuo pat mažens puoselėjamas noras būti aktyviais, stipriais ir sveikai gyventi. Darželis dalyvauja miesto ir respublikos mastu organizuojamuose renginiuose (akcijose, parodose, konkursuose, projektuose). Kiekvienais metais prisijungiame prie respublikinės ikimokyklinio ugdymo kūno kultūros pedagogų asociacijos (RIUKKPA) inicijuojamų projektų: „Rieda ratai rateliukai“, „Sportuojantis koridorius“, „Judrūs vaikai - gamtos draugai“. Dalyvaujame tęstiniuose Europos judumo savaitės renginiuose. Antrus metus bendruomenė aktyviai dalyvauja Lietuvos masinio futbolo asociacijos projekte „Futboliukas“. Įsitraukiame į Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro inicijuojamą projektą „Sveikata visus metus“. Įsitraukiame į „Sveikatiados“ iššūkius ir konkursus. Visa bendruomenė „Sveika mokykla“ programoje pristato veiklas, dalinasi gerąja patirtimi Lietuvoje. Dalyvauja sveikatos valandėlėse „Sveiki dantukai–graži šypsena“, „Sveikas maistas–sveikas vaikas“, „Augu sveikas ir laimingas“. Vaikai dalyvauja įstaigos organizuojamuose rajoniniuose, priešmokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikams skirtuose rytmečius L. Šepkos parke „Mankštos fiesta“, „Riedėkim Rokiškio ritmu“. Darželis yra Sveikatą stiprinančių mokyklų tinkle. O judesio korekcijos specialistė yra Respublikinės ikimokyklinio ugdymo kūno kultūros pedagogų asociacijos RIUKKPA narė.

32. Socialinis emocinis ugdymas darželyje – svarbi ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo dalis, apimanti ne vien ugdymo turinį, bet ir visų įstaigos grupių gyvenimą: jų mikroklimatą, ugdymo proceso organizavimą, grupių bendruomenės narių santykius. Socialinis emocinis ugdymas yra sudedamoji pasaulio pažinimo dalis. Mokytiis pažinti savo jausmus ne ką mažiau svarbu, nei lavinti skaitymo ar skaičiavimo įgūdžius. Norėdami pasiekti gerų rezultatų šioje srityje, parengėme socialinio emocinio ugdymo programą „Draugystės ABC“. Socialinį emocinį ugdymą darželyje organizuojame kaip procesą, apimantį savimonės, savitvardos, socialinio sąmoningumo, tarpusavio

santykių, atsakingų sprendimų priėmimo gebėjimų ir įgūdžių ugdymą, į šį procesą įtraukiant tėvus ir bendruomenę.

Kiekvienais mokslo metais 5–7 metų ugdytiniai dalyvauja socialinių emocinių įgūdžių olimpiadoje „Dramblys“, kurios metu vaikai mokosi draugiškai bendrauti, būti socialiai atsakingais, be smurto spręsti konfliktus.

2–4 metų amžiaus ugdytinių socialiniai emociniai įgūdžiai lavinami remiantis programa „Kimočiai“. Programa paremta smagiomis, įtraukiomis veiklomis, kuriomis vaikai mokomi pozityvaus elgesio, lavinamas jų emocinis suvokimas, bendradarbiavimo įgūdžiai. Vaikai supažindinami su šešiais skirtingais charakteriais, pomėgiais, įpročiais turinčiais Kimočių personažais – Debesėliu, Vikšreliu, Balande Meile, Lipšniakoje, Kate ir Dobilėliu. Analizuodami Kimočiams nutikusias situacijas, jų poelgius, atstovaudami vienam ar kitam personažui, vaikai mokosi pažinti save, kalbėti apie jausmus bei išklaudyti kitus (plečiamas emocinis žodynas, ugdomi tinkamo balso tono, žodžių pasirinkimo įgūdžiai ir t. t.).

5–7 metų amžiaus ugdytinių socialiniai emociniai įgūdžiai lavinami remiantis programa „Zipio draugai“. Programa moko vaikus, kaip įveikti kasdieninius emocinius sunkumus: atstūmimą, vieatvę, patyčias ar priekabiavimą, sunkius pokyčius. Padeda suvokti ir kalbėti apie savo jausmus, ieško būdų su tais jausmais susitvarkyti. Moko vaikus empatijos, susirasti draugų, kreiptis pagalbos ir ją priimti bei padėti aplinkiniams. Padeda ne tik nesileisti būti patyčių aukomis, bet ir patiems netapti priekabiautojais. Su SUP turinčiais vaikais dirbama remiantis „Zipio draugai“ programa, pritaikyta vaikams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Tuo tikslu kiekvienai programos užduočiai pateikiamos įvairaus sudėtingumo alternatyvios veiklos ir priemonės.

Vaikai, augantys socialines paslaugas gaunančiose šeimose, dalyvauja socialinių įgūdžių ugdymo studijos „Šypsniukai“ veiklose. Studijos veiklos paremtos vaikų bazinių poreikių koncepcija. Per žaidimus, diskusijas, kūrybines veiklas siekiama atliepti vaikų bendravimo, savivertės ir drąsos poreikius. Taip kiekvienas vaikas stiprinamas kaip asmenybė. Grupiniai ir individualūs užsiėmimai, vykstantys sensoriniame kambaryje, lavina vaikų pojūčių pažinimą ir suvokimą, bei suteikia galimybę nusiraminti.

33. Etnokultūrinis vaikų ugdymas svarbus pilietiškumo, tautiškumo ir visuomeniškumo pradų ugdymui, savo tautos, gimtinės tradicinės kultūros vertybių pažinimui ir puoselėjimui, istorinės atminties stiprinimui, sveikatos, socialinių įgūdžių, demokratiškumo ugdymui. Etnokultūrinis vaikų ugdymas tampa prieinamesniu, suprantamesniu ir aktualesniu, kai išnaudojamos įvairios ugdymo erdves tiek lopšelyje-darželyje, tiek už jo ribų. Netradicinių ugdymo metodų taikymas yra labai svarbus ugdymo elementas, kurio metu pasirenkamos erdves lauke, muziejuose, įmonėse ar kitose lankytinose vietose.

Etnokultūrinio ugdymo turinys planuojamas kalendorinių švenčių, papročių, tradicijų diktuojamomis temomis. Mokyklos gyvenimo, veiklos ciklas susijęs su metų sezoniškumu, kalendorinėmis šventėmis, artima aplinka, vietovės išskirtinumu. Etnokultūros temos integruojamos į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programas. Etninės temos ar jų elementai, medžiaga panaudojama pažintinėje (gamta, papročiai, istorija), meninėje (folkloras, rankų darbeliai, aplinkos apipavidalinimas, kūrybinė vaiko raiška, tautodailė), žaidybinėje (liaudies žaidimai), komunikacinėje (tautosaka), darbinėje, vaidybinėje veikloje. Rengiamos įvairios etnokultūrinės šventės grupėse, bendruomenėje, dalyvaujama konkursuose ir renginiuose.

34. Patyriminis ugdymas – tai mokymasis iš patirties. Tai aktyvus procesas, kai iš tiesioginio patyrimo vaikas įgyja žinių, įgūdžių, formuoja savo vertybes. Šis metodas taikomas ugdant vaikus lopšelyje-darželyje. Jis ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymąsi daro prasmingu ir įdomiu, įgalina savo turimą patirtį peržiūrėti, atnaujinti, sisteminti, plėtoti; atliepia esminius didaktinius principus: einama nuo žinomų dalykų prie nežinomų, nuo artimo prie tolumo, kuriamas naujas individualus žinojimas; lengviau suvokiama nauja informacija, ugdomi nauji gebėjimai; ugdymas sistemiškas, nes įvairiose aplinkose ir situacijoje įgyta patirtis apjunginama, susiejama tarpusavyje; užtikrinamas teorijos ir praktikos ryšys.

Lopšelis-darželis jau ne vienerius metus dalyvauja respublikiniuose projektuose: Lietuvos ekologinis projektas „Mes rūšiuojam“ (koordinuoja Gamintojų ir Importuotojų Asociacija, VšĮ

„Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“, UAB „Atliekų tvarkymo centras“), Respublikinis ekologinis konkursas „Mano žalioji palangė“ (organizuoja Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir Vilniaus universiteto botanikos sodas), Respublikinis ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų ir logopedų prevencinis projektas „Žaidimai moko“, Rokiškio jaunųjų ūkininkų asociacijos vykdomame projekte „Mažasis ūkininkas“. Bendradarbiauja su ŽŪR (Žemės ūkio rūmais), Rokiškio rajono jaunųjų ūkininkų asociacija. Puoselėja ir prižiūri darželyje įkurtą sodą, daržą ir šiltnamį.

Visus metus į ugdymo procesą integruojamos STEAM veiklos: Matematika („Dėlionių kilimas“ ir t. t.), Technologijos („Skaitmeninių technologijų kalba“ ir t. t.), Gamta, Eksperimentai, Tyrinėjimai (Žalioji palangė“, „Užburiantis vanduo“, „Žydinti pieva“, „Daržovių lysvė“ ir t. t.), Menai („Kūrybiniai dialogai.“, „Aš kūrėjas“ ir t. t.), Inžinerija („Projektuoju ir statau. Tiltai. Statiniai“ ir t. t.).

Patyriminis ugdymas tampa efektyvus ir šiuolaikiškas, kai ugdymo procese naudojamės turimomis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (toliau – IKT). Interaktyvios lentos, interaktyvių grindų, planšečių teikiamos galimybės padeda stiprinti vaikų motyvaciją mokytis, ieškoti informacijos, ją sieti bei mokomąją medžiagą pateikti patraukliai, vaizdžiai ir suprantamai. Mokytojai ir vaikai tobulina turimas ir įgyja naujas kompetencijas; išmoksta dirbti su programomis bei įrankiais, lavina praktinius įgūdžius ir gebėjimus virtualioje mokymosi aplinkoje; sutelkia dėmesį į kūrybingumą, novatoriškumą ugdymą per praktinį mokymą. IKT priemonių panaudojimas savaime teikia džiaugsmą ir nuteikia smalsiai ieškant sprendimų, suteikia neribotas galimybes ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose. Informacijos vizualumas – svarbus veiksnys perteikiant informaciją vaikams, ją analizuojant. IKT priemonių pagalba organizuojamos įvairaus tipo veiklos, dalijamasi gerąja patirtimi, rengiami pristatymai.

35. Įtraukusis ugdymas įpareigoja pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokus svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatomi individualūs ugdymo(si) būdai ir metodai. Skatinamas vaiko savarankiškumas tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiama didesnė pagalba mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Vaikams turintiems, specialiųjų ugdymosi poreikių teikiama švietimo pagalba. Individualias vaikų ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija. Dienos ritmas ir veikla lanksčiai derinami su vaiko poreikiais, interesais ir galimybėmis. Laikomasi požiūrio, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje kokybiškai ugdomas kiekvienas vaikas savo individualiu tempu, žingsnis po žingsnio įgyjant numatytas žinias, gebėjimus, nuostatas. Laikantis šio požiūrio, vaikams turintiems sunkumų ugdantis taikomi tie patys pasiekimų žingsniai, tik vaikas jų siekia savo tempu pagal savo galimybes.

Įstaigoje plėtojamas įtraukusis (inkliuzinis) ugdymas. Į grupes integruojami specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai.

Lemiamą įtaką gerai vaiko savijautai ir jo įgyjamai patirčiai turi palanki ikimokyklinio ugdymo mokytojo, meninio ugdymo mokytojo ir kitų pedagogų bei specialistų sąveika su ugdytiniu. Švietimo pagalbos specialistai su pedagogais reflektuoja apie vaikų ugdymo kokybę, veiksmingumą, vertina vaikų ugdymosi pasiekimus bei numato tolesnio ugdymo uždavinius.

36. Lopšelyje-darželyje ugdytiniams teikiama socialinė pedagoginė pagalba, specialioji pedagoginė (logopedo, specialiojo pedagogo, judesio korekcijos specialisto) ir specialioji pagalba (mokytojo padėjėjo).

36.1. Logopedas teikia specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, vertina vaikų kalbos raidos ypatumus, nustato kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, teikia siūlymus Vaiko gerovės komisijai dėl logopedo pagalbos skyrimo vaikui, planuoja ir organizuoja grupines bei individualias pratybas, vertina vaikų kalbos pasiekimus. Logopedas bendradarbiauja su pedagogais, kitais specialistais ir tėvais (rūpintojais, globėjais), pataria pedagogams, kaip tikslingiau sudaryti individualias ugdymo programas, pritaikyti mokomąją medžiagą, mokymo priemones, atitinkančias ugdytinių poreikius.

36.2. Specialusis pedagogas didina asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumą, konsultuoja specialiosios pedagoginės pagalbos gavėjus, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus. Specialieji pedagogai padeda mokytojams, kitiems

specialistams ir tėvams tenkinti vaiko poreikius, kartu su jais aptaria ir parenka tinkamas ugdymo formas, būdus ir metodus, padeda sudaryti individualų ugdymo planą, pritaikyti programą, siekiant tenkinti vaiko individualius poreikius.

36.3. Judesio korekcijos specialistas pagal gydytojų, PPT išvadas, organizuoja individualius, pogrupinius ir grupinius užsiėmimus vaikams, turintiems judesio-padėties sutrikimų. Organizuoja ryto mankštas, fizinio aktyvumo užsiėmimus. Rengia sveikatos profilaktines stiprinimo programas, konsultuoja tėvus (globėjus), pedagogus, fizinio aktyvumo ir sveikatos klausimais bei informuoja apie vaiko pasiekimus. Saugo ir stiprina vaikų sveikatą, garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą užsiėmimų metu. Organizuoja ir inicijuoja sportinius renginius įstaigoje ir už jos ribų. Inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose įstaigos renginiuose, projektuose ir kitose veiklose. Dalyvauja lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijos veikloje.

36.4. Socialinis pedagogas vykdo įstaigos vaikų socialinių emocinių įgūdžių ugdymą, organizuoja prevencinės veiklos užsiėmimus, teikia švietimo pagalbą vaikams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Dirba individualiai arba su vaikų grupėmis, su ugdytiniais, turinčiais elgesio ir emocijų valdymo, bendravimo sunkumų, socialinės adaptacijos trukdžių.

36.5. Mokytojo padėjėjas ugdymui padeda vaikams, turintiems vidutinių, didelių arba labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, savarankiškai dalyvauti ugdomojoje veikloje. Mokytojo padėjėjas ugdymui dirba su vaiku ar vaikų grupe, bendradarbiaudamas su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu ir kitais specialistais.

37. Įstaigos Vaiko gerovės komisijos paskirtis – organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, atlikti mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį įvertinimą ir atlikti kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. Aprobuoti sutrikusios kalbos ir komunikacijos vaikų sąrašą, teikti jį derinti Pedagoginei psichologinei tarnybai ir ugdymo įstaigos direktoriui tvirtinti.

PENKTASIS SKIRSNIS TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR BENDRUOMENĖS POREIKIAI

38. Tėvų (globėjų) pageidavimu pasirenkamas vaiko buvimo įstaigoje laikas ir maitinimų skaičius. Tėvams už vaiko buvimą Lopšelyje-darželyje gali būti taikomos mokesčio nuolaidos.

Tėvai (globėjai) dalyvauja įstaigos rengiamose šventėse, parodose, sportinėse pramogose, ugdomosiose atvirose popietėse, projektuose ir kt. Palaikomas glaudus ryšys su bendruomene.

Tėvai pageidauja: sėkmingos vaiko adaptacijos, šilto bendravimo, atidumo vaikui, visapusiško vaiko ugdymo, geros priežiūros, šeimos tradicijų tęsimo, vaiko savarankiškumo ugdymo, pagalbos šeimai vaikų ugdymo klausimais, konsultacijų, įdomesnių bendravimo ir sąveikos būdų, vaiko pasiekimų vertinimo ir informacijos.

39. Vaiko ir pedagogų bendravimas grįstas demokratiniais santykiais. Mokytojų ir kitų specialistų bendravimas su vaikais malonus, neapsimėstinis ir nesuvaidintas. Daug dėmesio skiriama naujai priimtų vaikų adaptacijai, gabių vaikų ugdymui.

Bendravimas grindžiamas šiomis nuostatomis: abipuse pagarba ir pasitikėjimu, laisve ugdytis ir tobulėti, galimybe pačiam rinktis veiklą, atsakomybe už savo poelgius.

40. Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992 m.) pabrėžiama, kad vaikas turi teisę kuo ilgiau augti šeimoje, o jeigu vaikas lanko darželį, reikia apsupti jį geranoriška globa ir rūpesčiu bei tinkamai organizuoti ugdymą. Taigi, ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus, prioritetas atitenka šeimai. Ikimokyklinės įstaigos atlieka tik kompetentingą šeimos pagalbininko vaidmenį.

41. Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiančiais vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo klausimus. Internetinis tinklapis (www.rokiskiopumpurelis.lt), Facebook, padeda informuoti ir šviesti tėvus (globėjus), bendruomenę, visuomenę.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

42. Ugdymo principai – tai pagrindinės idėjos, esminiai reikalavimai, padedantys realizuoti ugdymo procesą. Principais vadovaujamosi iškeliant uždavinius, parenkant ugdymo turinį, metodus, priemones, kuriant aplinką ir prognozuojant ugdymo procesą.

43. Programa įgyvendinama vadovaujantis šiais ugdymo **principais**:

43.1. žaismės / kūrybiškumo – ugdymas siejamas su žaidimu, žaismingais metodais įvairinant

ugdymą veiklą, ugdymo turinį, vertybių ugdymą; siekiama vaiko aktyvaus dalyvavimo, rodomos iniciatyvos, atskleidžiant vaikystės ypatumus, vaiko kultūrą, kartu skatinant žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais;

43.2. sąveikos – ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių (vaiko, tėvų (globėjų), pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdant priešmokyklinio ugdymo programą, sąveika;

43.3. įtraukties – siekiama tenkinti vaikų grupės ir/ar konkretaus vaiko individualius poreikius, tikslingai parenkant priemones ir/ar ugdymo(si) metodus, individualizuojant ugdymo turinį ir teikiant ugdymosi pagalbą;

43.4. socialinio kultūrinio kryptingumo – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių kultūrinių kompetencijų plėtojimą, toleranciją ir daugiakultūriškumą;

43.5. integralumo – siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis integraliu vaiko visų kompetencijų ugdymu;

43.6. kontekstualumo – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais, kultūriniais jos pokyčiais, siekiama, kad ugdymo patirtys vaikui būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.

44. Šių principų laikomasi planuojant ugdymo turinį, parenkant metodus ir priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais.

45. Mokytojai ir kiti specialistai, planuodami ugdymo turinį, atsižvelgia į vaikų amžių, vaikų veiklos vietą ir aplinką, metų laiką, mėnesio ir savaitės dienas ir kt.

46. Ugdant vaiką siekiama, kad jis augtų sveikas, orus, smalsus, bendraujantis, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis. Pasiekimų grupė *Sėkmingai besiuogdantis* jungia nuostatas ir gebėjimus, susijusius su visomis kitomis pasiekimų sritimis.

47. Ikimokyklinės ugdymo programos turinyje išskiriama 18 vaikų ugdymosi pasiekimų sričių. Išskirtos ugdymosi pasiekimų sričių grupės atitinka komunikavimo, kultūrinę, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninę, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetencijas. Šių svarbiausių gebėjimų plėtojimas ikimokykliniame amžiuje, laipsniškai pereis nuo vaiko ugdymosi per žaidimus ikimokyklinėse grupėse, prie struktūruoto sisteminio ugdymosi priešmokyklinėje grupėje.

1 pav. Ugdymosi pasiekimų sritys

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

48. Tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius, užtikrinti palankias asmenybės raidos ir ugdymo(si) sąlygas bei padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

49. Uždaviniai:

49.1. Įvertinti kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kylančius iš asmenybės raidos tarpsnio, individualių raidos ypatumų, asmeninių gebėjimų visumos ir sociokultūrinės aplinkos;

49.2. Į vaiką ir jo vertybių ugdymą orientuotame, integraliame ugdymo procese tikslingai taikyti vaiko ir pedagogo sąveika grindžiamus ugdymo(si) metodus, priemones;

49.3. Organizuoti ugdymą derinant kryptingą pedagogo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio ugdymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.), pripažįstant žaidimą kaip kasdienę vaiko veiklą grupėje, kaip neatsiejamą ugdymo dalį;

49.4. Sukurti 1–5(6) m. amžiaus vaikams ugdymuisi pritaikytą ir ugdymąsi skatinančią aplinką;

49.5. Siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę, sudaryti galimybę vaikams skirtingais būdais demonstruoti pasiekimus, daromą pažangą. Pasiekimus sistemingai fiksuoti, dokumentuoti, analizuoti, vertinti, aptarti su tėvais (globėjais) ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis;

49.6. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu, pagarba, aktyvia partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo mokytojais, kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

PIRMASIS SKIRSNIS UGDYMO TURINIO SUDARYMAS

50. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys parengtas vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ pagal 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių. Jos apima visus svarbiausius vaiko pasiekimus, kurie sudaro pamatą socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninei kompetencijoms ugdyti. Sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi. Ikimokyklinės programos turinyje išskirtos šešios vaikų ugdymosi sritys-kompetencijos: *Sveikas, Orus, Bendraujantis, Smalsus, Kuriantis ir Sėkmingai besiuogdantis*.

51. Ugdymo turinyje kiekvienoje srityje išskiriamos ir aprašomos ugdymo turinio dalys, padėsiančios planuoti ugdymo procesą:

51.1. vertybinė nuostata;

51.2. esminis gebėjimas;

51.3. vaikų veiksenos, būdingos vaikų amžiaus tarpsniams 1–3 metų, 3–4 metų, 4–5 metų, 5–6 metų ir brandesniems;

51.4. vaikų veiksenų pavyzdžiai (idėjos, žaidimai, temos projektai ar kt.).

52. Visos ugdymo sritys (kompetencijos) yra glaudžiai tarpusavyje susijusios, persipina. Vienos kompetencijos raida veikia ir yra veikiamą kitų kompetencijų raidos, todėl būtina atsižvelgti į kiekvieną jų. Kiekviena kompetencija ugdoma orientuojantis į esminius gebėjimus, nuostatas ir vaiko patirtį. Per jas atskleidžiama 18 vaiko ugdymo (si) sričių. Kiekvieną kompetenciją sudaro pagrindinės ir integruojamos ugdymosi sritys.

53. Ikimokyklinio ugdymo programos *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų sritys (kompetencijos), jų turinio dėmenys ir vaikų veiksenos* pateikiami sekančiame, 5 skyriuje.

54. Kompetencijos ugdomos integraliai organizuotos ir spontaniškos vaiko veiklos metu grupėje, lauke, įstaigos renginiuose, išvykose, šeimoje. Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu, nes žaidimas – pagrindinis ugdymo(si) metodas. Veiklą planuoja grupės mokytojai, fiksuoja tai elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ ilgalaikiame ugdomosios veiklos plane - metams ir trumpalaikiame ugdomosios veiklos plane - savaitei. Planuojant ugdymo turinį atsižvelgiama į Lopšelio-darželio strateginį veiklos planą.

ANTRASIS SKIRSNIS UGDYMO METODAI IR PRIEMONĖS

55. Vaiko ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius mokytojų ir vaikų bendras pastangas siekiant tikslo.

Mokytojams, vaikams ir tėvams sudarytos sąlygos rinktis įvairius ugdymo metodus, priemones, formas.

56. Pagrindiniai ugdymo(si) **metodai:**

56.1. žodiniai metodai, suteikiantys galimybę perduoti informaciją;

56.2. žaidybiniai metodai, skatinantys vaikų interesą, teigiamas emocijas, padedantys natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į veiklą;

56.3. praktiniai metodai, padeda pažinti ir suprasti vaikams supančią aplinką, išmokti vienu ar kitu veiksmu;

56.4. vaizdiniai metodai nukreipti į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą;

56.5. kūrybiniai metodai, sudarantys sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

56.6. „*Minčių lietus*“ (išreiškiami norai, siūlomoms idėjomis). Tikslas – pateikti klausimą ir leisti vaikams siūlyti kuo daugiau galimų sprendimų. Atsakymai turi būti greiti ir neapmąstyti. Tai leidžia išgauti originalių minčių.

57. Netradiciniai ugdymo metodai, **priemonės:**

57.1. Aktyvieji ugdymo(si) metodai: „Darbas grupėse“, „Darbas porose“, „Mokymasis bendradarbiaujant“.

57.2. Diskusijos (kai vaikai bendrauja tarpusavyje, atsako vienas kitam į iškilusius klausimus).

57.3. Įstaigoje taikomi ugdymo(si) metodai, skatinantys abipusę pedagogo ir vaiko sąveiką, leidžiantys būti aktyviems abiems ugdymo proceso dalyviams.

57.4. Vaiko ir mokytojo kūrybinės sąveikos. Kur mokytojai: įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, įdomia informacija, sumanymu; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, nereglamentuoja vaiko veiklos žingsnių; pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos plėtoti.

57.5. Ugdymo skatinimo, sukuriant tinkamą aplinką. Kur mokytojai: sukuria jaukias patogias, atskiras erdves pačių vaikų veiklai (vaidybos, dailės, tyrinėjimų, didaktinės veiklos, stalo žaidimų, statybinių bei siužetinių žaidimų, rašto pradmenų ir pan.). Parenka ugdymąsi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančias bei amžių atitinkančias priemones, žaislus, informacijos gavimo šaltinius, simbolius, užrašus ir kt.

57.6. Individualizuotas ugdymas – vykdomas taikant natūralius ir specialius ugdymo individualizavimo būdus. Mokytojai numato, kokią veiklą individualiai pasiūlys gabiam ar vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių (bendra vaiko ir pedagogo veikla, individualios užduotys šeimai).

57.7. Ugdymosi situacijų sudarymas atvirais ir probleminiais klausimais. Kur mokytojai užduoda vaikams klausimus tam tikra seka, kurie skatina vaikus pagalvoti apie visai naujus dalykus, išbandyti naują veiklą, įgyti naują patirtį, skatina tyrinėti. Mokytojas savo kalba, veiksmais iš dalies kuria ugdymo(si) situacijas, žadindamas vaikų iniciatyvas ir dalyvavimą (kreipia vaiko žaidimą tinkama kryptimi); pateikia probleminius klausimus, kurie skatina ieškoti atsakymo, spręsti problemą.

57.8. Ugdymo(si) situacijų susidarymo skatinimas bendrais susitarimais ir sprendimais. Nuolat priiminėjami bendri sprendimai, numatomos taisyklės, susitarimai: vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, balsuojama, kiek vaikų ko nori, parenkamas tas variantas, kurio nori daugiausia grupės vaikų (kokį žaidimą žais ir pan.).

57.9. Ugdymo priemonės skatina vaiko kalbinį aktyvumą, naujos patirties kaupimą, tenkina norą žaisti, išbandyti naujas veiklos formas bei pažinimo būdus, tenkinti judėjimo poreikį.

57.10. Veiklos priemonės (daiktai, žaislai, knygos, įvairios medžiagos). Mokytojai siekia, kad priemonės atitiktų vaikų amžių, individualius esamus gebėjimus, žadintų norą pažinti, skatintų loginį mąstymą, aktyvų kūrybingumą, norą žaisti drauge.

57.11. Ugdymą skatinančios aplinkos kūrimas. Mokytojai, kartu su vietos bendruomene, kuria jaukią, patogią, vaikų amžių, poreikius atitinkančią bei įvairiapusį ugdymą(si) skatinančią aplinką.

57.12. Renginiai. Vaikų veikla, ugdymo turinys papildomas išvykų (į parką, prie ežero, biblioteką, mokyklą ir kt.), popiečių, tradicinių vaikų ir bendruomenės švenčių (mokslo metų pradžios ir pabaigos, šeimos popietės, šv. Kūčių bei šv. Velykų rytmečių ir kt.) metu.

58. Ikimokykliniame amžiuje pagrindiniai ugdymo(si) **būdai** yra įvairi vaikų veikla:

58.1. Visos grupės veikla: žaidimai, ryto ir popietės ratas, vaikų sveikatinimo ir atsipalaidavimo valandėlės, bendravimo, knygelių skaitymo, poilsio valandėlės, muzikos, dailės ir kūno kultūros valandėlės, varžybos, ekskursijos, išvykos, renginiai, šventės ir kt.

58.2. Veikla grupelėse: žaidimai, bendri kūrybiniai darbai-projektai, eksperimentavimai, tyrinėjimai, diskusijos ir kt.

58.3. Individuali veikla: savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; kalbinės pratybos, loginės ir rašto pradmenų pratybos; individualus bendravimas su mokytoja ir kitais specialistais: logopedu, socialiniu pedagogu, specialiuoju pedagogu, meninio ugdymo mokytoju, judesio korekcijos specialiste, neformaliojo ugdymo mokytojais ir kt.

V SKYRIUS
IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ PASIEKIMŲ SRITYS (KOMPETENCIJOS), JŲ TURINIO DĖMENYS IR VAIKŲ VEIKSENOS

PIRMASIS SKIRSNIS
SVEIKAS

59. Sveikatos saugojimo kompetencija:

59.1. Kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai;

59.2. Fizinis aktyvumas.

59.1. Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai				
Vertybinė nuostata	Noriai ugdomi sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius			
Esminis gebėjimas	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> • Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. • Padedamas pradeda naudotis tualetu. • Pradedama skirti asmeninius daiktus nuo svetimų. • Padeda daiktus į vietą. • Suaugusiojo padedamas rengiasi, aunas batus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padedamas plaunasi, šluostosi rankas ir veidą. • Padedamas susitvarko žaidimų vietą. • Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Pasako kaip elgtis su pavojingais daiktais (degtukais, vaistais ir pan.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. • Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. • Priminus tvarkosi žaislus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. • Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Padedamas suaugusiojo serviuoja ir po valgio sutvarko stalą. • Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. • Savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. • Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, namuose. • Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. • Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos riboti reikia.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Mokosi ir nori būti tvarkingi, laikosi švaros, deramai prižiūri savo kūną ir drabužius.
 Naudojasi tualetu, suaugusiam padedant susitvarko.
 Dažnai plaunasi rankas.
 Taiko sveikos gyvensenos įgūdžius kasdieniniame gyvenime.
 Mokosi rūpintis kūno švara, naudotis higienos reikmenimis.
 Skaito, varto knygeles apie dantukų priežiūrą, mokosi taisyklingai valyti dantis, dalyvauja edukacijoje „Kaip prižiūrėti dantis“.
 Susipažįsta su maisto virškinimo organais „Nematomo maisto kelionė“ („Žaismė ir atradimai“).
 Padedami suaugusiojo, įvairių veiklų metu sužino apie maisto produktų poveikį sveikatai.
 Deda sveikos mitybos piramidę.
 Dėlioja vaisių, daržovių loto.
 Gamina ir ragauja įvairius patiekalus, kuria patiekalų receptus.
 Žaidžia siužetinius žaidimus: „Kavinėje“, „Gimtadienyje“, „Svečiuose“ ir kt..
 Valgymo metu teisingai naudojasi stalo įrankiais.
 Geria iš puodelio.
 Savarankiškai renkasi stalo serviravimo įrankius ir serviruoja stalą.
 Stengiasi taisyklingai sėdėti prie stalo.
 Žiūri mokomuosius filmukus apie saugų elgesį.
 Dalyvauja edukacijose saugaus eismo tema.

59.2. Fizinis aktyvumas

Vertybinė nuostata	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus			
Esminis gebėjimas	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai atsistoja, atsitūpia, pralenda pro kliūtis, juda keisdamas kryptį. • Žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stovėdamas pasistiebia. • Atsistoja ant kulnų. • Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. • Išlaiko pusiausvyrą eidamas nedideliu paaukštinimu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. • Juda vingiais greitėdamas ir lėtėdamas. • Šokinėja vietoje, juda pirmyn, įveikdamas kliūtis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eina ratu, poromis, atbulomis. • Šoka į tolį, į aukštį. • Žaidžia žaidimus su kamuoliu. • Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo. • Bėga derindamas du ar daugiau judesių. • Kerpa gana tiksliai. • Sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis.

<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su kamuoliu: meta, ridena, paspiria, bando gaudyti. • Padedamas suaugusiojo lipa laiptais. • Sėdi ant triratuko ar kito važiuojančio žaislo, stumiasi pirmyn ir atgal kojomis. • Žaisdamas kaladėlėmis sudeda 4-6 kaladėlių bokštą. • Pieštuką laiko delne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Šokinėja abiem ir ant vienos kojos. • Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant virvelės smulkius daiktus). • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį. • Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai.
---	--	--	---	---

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Žaidžia judriuosius, komandinius, siužetinius žaidimus, estafetes greičiui, jėgai, vikrumui, stambiajai motorikai lavinti.

Atlieka jėgos, greitumo, vikrumo, lankstumo, koordinacijos lavinimo pratimus su papildomu inventoriumi.

Pratinasi eiti įveikiant kliūtis: perlpti per lazda, lankus, suoliuką, virvę.

Šokinėja vietoje abiem kojomis, šoka į šoną, atlieka įvairius šuoliukus abiem kojomis, peršoka nuo vieno daikto ant kito, šoka į aukštį, į tolį.

Šliaužia, ropoja, lenda per kliūtis pirmyn ir atgal („Žaismė ir atradimai“ 4 tema „Nykštukai ir lobis“).

Greitai bėgioja, greitai sustoja ir vėl pradeda bėgti.

Lipa laiptais laikydamasis turėklų, o vėliau – nesilaikydamas.

Išbando įvairius judėjimo būdus: eina pirmyn, į šalį, pristatomu žingsniu, kryžminių žingsniu, aukštai keliant kelius, mojančiomis kojomis atgal, pritūpus, atbulomis.

Derina akies-rankos, abiejų rankų ir kojų judesius. Žaidimas „Parašiuo šokis“ („Žaismė ir atradimai“ 3 tema „Magijos žemė“).

Judrių veiklų metu smulkiosios motorikos raumenis lavina segant prie virvės segtukus, rišant juosteles.

Mėto vienas kitam ir gauda kamuolį, pataiko į krepšį, vartus, taikinį.

Dėlioja kaladėles, gamtinę medžiagą (kojomis), stato nesudėtingus statinius.

Mokosi kamuolio varymo, stabdymo, perdavimo draugui, kamuolio kontroliavimo, pataikymo į tikslą vidaus ir lauko erdvėse.

Žaidimas „Mes mažieji futbolininkai“ (pagal projekto „Futboliukas“ rekomendacijas).

Dalyvauja ryto mankštose darželio erdvėse ir lauko aikštelėse.

Stiprina bendrą imunitetą, masažuoja pėdose esančius centrus lauko erdvėje įrengtame sveikatingumo takelyje „Basakojų takas“.

Įsitraukia į projektus ir akcijas sveikatos ir judėjimo temomis.

**ANTRASIS SKIRSNIS
ORUS**

60. Socialinė kompetencija:

- 60.1. Emocijų suvokimas ir raiška;
- 60.2. Savireguliacija ir savikontrolė;
- 60.3. Savivoka ir savigarba;
- 60.4. Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais.

60.1. Emocijų suvokimas ir raiška				
Vertybinė nuostata	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.			
Esminis gebėjimas	Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> •Pradeda atpažinti kitų emocijų išraiškas ir skirtingai į jas reaguoja. •Atranda savus emocijų raiškos būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> •Pavadina pagrindines emocijas. •Atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį. •Pradeda valdyti savo emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> •Apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai. •Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoja. •Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. 	<ul style="list-style-type: none"> •Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. •Išreiškia jausmus tinkamais būdais neskaudindamas kitų. 	<ul style="list-style-type: none"> •Atpažįsta ir įvardija savo ir kitų emocijas, bando į juos atsilipti (pagosti, užjausti, susitaikyti, atsižvelgti į kito norus). •Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Kuria „Linksmuosius veidelius“.</p> <p>Apibūdina ir grupuoja veidų korteles pagal nuotaiką.</p> <p>Priskiria nuotaikas sau „Kaip aš šiandien jaučiuosi“.</p> <p>Vaidina, išreiškia, pavaizduoja jausmus.</p> <p>Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu.</p> <p>Klausosi žmonių balsų įrašų, iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaikos: linksmi, liūdni, pikti, ramūs.</p> <p>Žaidžia žaidimus „Emocijų dėlionė“, „Emocijų teptukai“, „Mimikų šalyje“ ir t. t.</p> <p>Atlieka užduoteles „Sujunk paveikslėlį su emocija“ ir t.t. (<i>Socialinių emocijų įgūdžių ugdymo programa „Draugystės ABC“</i>).</p> <p>Diskutuoja tema „Atsakingas elgesys skaitmeninėje erdvėje“ („Žaismė ir atradimai“).</p> <p>Neverbaliniu būdu, veido mimika ir kūno kalba išreiškia savo jausmus ir parodo emociją.</p> <p>Pasakoja įvykius iš savo gyvenimo, ryškiai atskleisdami jausmus, o klausytojai atpažįsta ir simboliu veideliu pažymi pasakotojo jausmus.</p>				

60.2. Savireguliacija ir savikontrolė				
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.			
Esminis gebėjimas	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą valdyti savo emocijas ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. • Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus. • Laikosi grupės dienvarkės suaugusiam parodant, primenant, padedant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Priima dienos ritmo pasikeitimus. • Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. • Bando konfliktus spęsti taikiai. • Sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai. • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai – siekia rezultato. • Supranta taisyklių, susitarimų prasmę. • Atsiranda savitvarkos, savitvarkos pradmenys. • Ieško pagalbos stresinėje situacijoje (susijaudinęs, išsigandęs ir pan.).
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Kartu su auklėtoja kuria grupės taisykles. Kaupia gerų darbų, gerų poelgių krautę, lipdukais pažymėdami atliktus gerus darbus. Klausosi kūrinėlių, žiūri filmukus, diskutuoja apie vaikų ir personažų gerus ir blogus poelgius, samprotauja, kaip patys pasielgtų panašiose situacijose. Diskutuoja apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, ieško sprendimų būdų. Diskutuoja tema „Atsakingas elgesys skaitmeninėje erdvėje“ („Žaismė ir atradimai“). Žaidžia žaidimus kaip valdyti stresines situacijas „Trepšničios kojytės“, „Pykčio dėžutė“ ir t.t.“ („Žaismė ir atradimai“).</p>				
60.3. Savivoka ir savigarba				
Vertybinė nuostata	Save vertina teigiamai.			

Esminis gebėjimas	Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.			
Vaiko pasiekimai				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į išgirstą savo vardą. • Išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia ko nors atlikti. • Džiaugiasi ir didžiuojasi savo pasiekimais, gebėjimais. • Atpažįsta save nuotraukose, pavadina kelias kūno dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako savo ir kito jausmus, norus. • Supranta, kad kitas negalėjo matyti, to ką matė jis. • Mano, kad yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras/ moteris). • Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. • Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. • Pasako savo tautybę. • Save vertina teigiamai. • Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. • Priskiria save giminei (tetos, seneliai, pusseserės). • Mokosi saugoti savo privatumą. • Pradedą suprasti kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Įsivertina savo elgesį panaudojant „Nuotaikų kopėtėles“, „Jausmų termometrą“, „Jausmų laikrodį“.</p> <p>Klausosi lietuvių liaudies pasakų, kur aiškiai skiriamas gėris ir blogis.</p> <p>Žaidžia žaidimus tema: „Ypatinga šventė“, „Meškučio gimtadienis“, ir t.t. („Žaismė ir atradimai“).</p> <p>Žaidžia, atlieka užduotis „Draugiškoje socialinio – emocinio ugdymo olimpiadoje „Dramblys“.</p> <p>Piešia save, suvokia save kaip savitą ir ypatingą, drįsta save pagirti, pasitiki savimi ir savo gebėjimais.</p>				
60.4. Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais				
Vertybinių nuostata	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.			
Esminis gebėjimas	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.			

Vaiko pasiekimai				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> •Sunkiai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. •Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos. •Rodo prierašumą besirūpinančiam suaugusiam, džiaugiasi jį pamatęs, siekia būti greta. •Trumpai pažaidžia su kitu vaiku. •Audringai reiškia teises į savo daiktus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. 	<ul style="list-style-type: none"> •Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. •Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus. •Žaidžia kartu su bendraamžiais. •Dalijasi žaislais. 	<ul style="list-style-type: none"> •Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. •Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. •Draugams siūlo savo žaidimų idėjas. •Padeda kitam vaikui. 	<ul style="list-style-type: none"> •Stengiasi laikytis susitarimų. •Bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. •Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. •Turi draugą. 	<ul style="list-style-type: none"> •Pagarbiai bendrauja su suaugusiais. •Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia. •Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais. •Supranta žodžių ir veiksmų pasekmes. •Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Žaidžia kolektyvinius žaidimus, draugystės žaidimus, pasisveikinant, apibūdinant, pasakant komplimentą.
Piešia geriausio draugo portretą.
Gamina atvirukus, dovanėles draugams.
Lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose.
Susipažįsta su įstaigos darbuotojais – aplanko juos darbo vietose.
Diskutuoja, kas yra pareiga.
Aiškinasi, kokios yra jų pareigos tėvams, grupės draugams, mokytojams.
Pasakoja, apie šeimos narių pareigas.
Žaidžia žaidimus tema: „Surask šešėlį“, „Pakartok ir atspėk“ „Aš ir mano tėvai“ ir t. t. „Aš - matomas ir nematomas“ („Žaismė ir atradimai“).
Lankosi kitose grupėse, kartu žaidžia žaidimus „Ar toks – tu kitoks“, „Mes panašūs ir skirtingi“ ir t.t.
Sako komplimentus draugams.
Žaidžia žaidimus tema: „Pūkų kėdutė“, „Kviečiu į ratą“.

**TREČIASIS SKIRSNIS
BENDRAUJANTIS**

61. Komunikavimo kompetencija:

61.1. Sakytinė kalba;

61.2. Rašytinė kalba.

61.1. Sakytinė kalba				
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba			
Esminis gebėjimas	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.			
Vaiko veiksena				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Supranta ir mokosi paprastų naujų žodžių. • Vartoja kelis trumpus žodelius arba gestus objektams, veiksams įvardinti, norams išsakyti. • Padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, juos imituoja mimika ir judesiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. • Atpasakoja trumpus kūrinėlius. • Išklauso kūrinį iki galo nepertraukdamas skaitančiojo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. • Vartoja vaizdingus, palyginamuosius žodžius. • Deklamuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. • Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. • Vartoja antonimus ir sinonimus. • Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepertraukdamas klausosi draugų kalbos. • Įvardija skirtumus tarp literatūriškai ir tarmiškai tariamų žodžių. • Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį. • Pagal taisykles kalba telefonu.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Klausosi pasakų, sakmių, padavimų, eilėraščių, muzikos įrašų. Dalyvauja pokalbiuose, dialoguose apie skaitytą tekstą, reikšdamas savo mintis ir idėjas. Klausosi vaizdingų posakių apie kalbą ir jos reikšmę. Klausosi ir pats seka pasakas. Sudarinėja, kuria žodžius.</p>				

Perpasakoja grožinės literatūros kūrinį, įtraukdamas daug detalių.
 Supranta, kad kūrinys turi pradžia, pabaigą, vidurį.
 Nepertraukdamas klausosi draugų, pedagogų kalbos.
 Kalba, pasakoja apie save, aplinką.
 Pasakoja pagal paveikslėlių seriją.
 Atpažįsta ir įvardina simbolius (raides).
 Deklamuoja sau ar kitiems.
 Žaidžia garsų žaidimus „Sugalvok žodį“, „Išgirsk garsą“.
 Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose.
 Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius.
 Vaidina, režisuoja spektaklius tema: „Kalbos spintelė“ („Žaismė ir atradimai“).
 Žaidžia žaidimus „Ką žaisliukai kalba“, „Pasakų skrynelė“ ir t. t.
 Lankosi bibliotekoje, spektakliuose.
 Klausosi audio ir video įrašų.
 Įrašo savo balsą.

61.2. Rašytinė kalba

Vertybinė nuostata	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.			
Esminis gebėjimas	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandiesiems
Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinkoje esančiais simboliais. • Spontaniškai brauko, keverzoja įvairiomis rašymo priemonėmis. 	Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Domisi rašikliais ir kompiuteriu. • Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas „naudoti“ savo veikloje. 	Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama. • Kopijuoja ir bando rašyti raides. • Kompiuteriu spausdina raides. 	Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Supranta rašymo tikslus. • Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą. • Kopijuoja aplinkoje esančius žodžius. 	Rašymas <ul style="list-style-type: none"> • Rašo savo vardą, elementarius žodelius. • Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus.

Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Žiūrinėja knygeles, paveikslėlius, pirštu juos rodo. • Pradedą atpažinti mėgstamas knygeles, prašo jas paskaityti. 	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • „Skaity“ knygelė paveikslėlius. 	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Domisi raidėmis ir supranta, kad raidės turi pavadinimus. 	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. • Žino keliolika abėcėlės raidžių. • Perskaito savo vardą. 	Skaitymas <ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina įvairiu šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). • Bando perskaityti trumpus jam reikšmingus žodžius.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Kuria pasakas, istorijas, piešia joms iliustracijas ir kuria savo knygeles. Sugalvoja pavadinimą, pabaigą ar pradžią pateiktai istorijai. Dėlioja raidžių korteles, įvardina raides, jungia skiemenis, bando skaityti. Suvokia skaitymo, rašymo kryptį. Kopijuoja atskiras raides, žodžius. Rašo savo vardą, trumpus žodžius. Ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus. Ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygoje. Žaidžia raidžių pažinimo ir skaitymo žaidimus. Kuria raides, vedžioja raidžių trafaretus, karmo, lipdo, lanksto, atpažįsta, pavadina raidę. Pastebi aplinkoje simbolius, ženklus, juos kopijuoja („Žaismė ir atradimai“). Kuria abėcėlės raides, skirtukus knygoms, ženklus, simbolius naudojant IKT, STEAM priemones.</p>				

KETVIRTASIS SKIRSNIS SMALSUS

62. Pažinimo kompetencija:

62.1. Aplinkos pažinimas;

62.2. Skaičiavimas ir matavimas.

62.1. Aplinkos pažinimas				
Vertybinė nuostata	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.			
Esminis gebėjimas	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.			
Vaiko pasiekimai				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems

<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. • Geba surasti, atnešti ar parodyti prašomus daiktus. • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. • Skiria atskirus gamtos reiškinius, pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, augalus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išvardina gyvenamosios vietos objektus. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Pastebi ir pasako pagrindinius augalų ir gyvūnų požymius. • Atpažįsta ir įvardija artimiausios aplinkos gyvūnus, augalus. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasakoja apie savo šeimą. • Orientuojasi darželio aplinkoje. • Įvardija kelis gimto miesto objektus • (miesto ar darželio pavadinimą, gyvenamą gatvę ar pan.). • Atpažįsta ir įvardija naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus. • Skiria daržoves, vaisius, uogas. • Domisi gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti. • Stebi ir prižiūri kambarinius augalus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žino svarbią asmeninę informaciją. • Domisi suaugusio žmogaus gyvenimu, jo darbais. • Žino tradicines šventes. • Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą. • Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijomis. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. • Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui. • Mokosi rūšiuoti atliekas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi gamtos reiškiniais ir jų paaiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas ir kt.). • Domisi savo gimtinės istorija. • Domisi apie daiktų pokyčius (seniau/ dabar). • Domisi aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. • Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti augalus, naminius gyvūnus. • Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai.
---	---	--	---	--

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Susipažįsta su artima aplinka ir ją tyrinėja.

Padedą tvarkyti ir prižiūrėti aplinką, žaislus.

Kelia klausimus apie tai, kokios spalvos, formos, dydžiai vyrauja aplinkoje.

Kalba apie dangaus kūnus, jų dydį, išsidėstymą.

Ieško informacijos enciklopedijose, internete.

Piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio kito vaiko, savo plaštakos kontūrus.

Žaidžia šeimos žaidimus, imituoja tėvelių profesijas, „keliauja“ į jų darbo vietas.

Žaidžia kūrybinius- vaidmeninius žaidimus: aerouostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, parduotuvė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan.

Stebi augalų augimą, kintančią išvaizdą, juos tyrinėja, lygina, rūšiuoja, matuoja, skaičiuoja žiedus, vaisius.

Stebi pro mikroskopą, dalinasi išpūdžiais ir pastebėjimais.

Sėja, laisto, ravi daržovių lysves, šiltnamį.

Liečia, uosto, ragauja vaisius ir daržoves, susipažįsta su skirtingais skoniais, formomis ir kvapais.

Žaidžia sensorinius didaktinius žaidimus: „Pauostyk“, „Paragauk“, „Užsimerk“.

Varto knygas, žiūri paveikslėlius, nuotraukas, mokomuosius filmukus apie augalus, gyvūnus, žmones, daiktus, gamtos reiškinis.

<p>Domisi senoviniai daiktai, tautiniai drabužiai. Domisi iš ko pagaminti daiktai. Žaidžia žaidimus: „Mes rūšiuojame“, „Kas auga sode, darže“, „Tyrinėk, atrask, atspėk“, „Mano miestas“, „Tiltų statybos“ ir t.t. naudojant IKT, STEAM priemones.</p>				
62.2. Skaičiavimas ir matavimas				
Vertybinė nuostata	Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas			
Esminis gebėjimas	Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.			
Vaiko pasiekimai				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> • Daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais. • Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje. • Skiria žodžius: <i>mažai ir daug, mažas ir didelis</i>. • Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. • Bando tapatinti daiktus pagal formą, dydį, spalvą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą skaičiuoti daiktus ir palyginti kelių daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėse. • Vartoja kelintinius skaitvardžius: pirmas, antras. • Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius. • Lygina įvairių dydžių daiktus pagal išorinius požymius (ilgį, plotį, storį, aukštį ir t.t.). • Bando konstruoti, grupuoti atsižvelgiant į daikto formą. • Atpažįsta skritulio, kvadratinės formos daiktus. • Pradedą skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų požymių ir jų padėties erdvėje. • Skaičiuoja iki 5-ių. • Skiria kelintinius skaitvardžius. • Skiria trikampę, stačiakampę formas. • Grupuoja daiktus pagal formą, spalvą. • Kalba apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę: <i>siauresnis platesnis, aukštesnis žemesnis, lengvesnis sunkesnis</i>. • Dėlioja daiktus didėjimo-mažėjimo tvarka. • Skiria sąvokas: <i>šiandien, vakar, rytoj</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu. • Skaičiuoja iki 10-ties. • Palygina daiktų grupes pagal kiekį (<i>daugiau/mažiau</i>). • Supranta ir vartoja sąvokas: <i>pusiau, į 2-3 dalis</i>. • Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais. • Nustato daikto vietą kito daikto atžvilgiu. • Skiria trikampę, stačiakampę formas. • Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamas sąlyginius matavimus (savo kūno dalis, kitą daiktą). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradedą suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų). • Vartoja žodžius: <i>sudėti, atimti, kiek bus</i>. • Skiria ir pavadina plokštumos (<i>kvadratas, apskritimas</i>) ir erdvines (<i>kubas, rutulys</i>) figūras. • Grupuoja daiktus pagal nurodytą požymį. • Pradedą suprasti, kad tas pats daiktas gali turėti kelis požymius. • Žaisdami naudojami vis didesne erdve.

	<ul style="list-style-type: none"> • Žino metų laikus, paros dalis. 		<ul style="list-style-type: none"> • Nustato įvykių seką (<i>metų laikai, paros dalys</i>). • Pradedą suvokti laiko trukmę. 	
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Skaičiuoja savo pirštus, žaislus. Skaičiuoja pirmyn ir atgal. Atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi kiškutis“ ir pan. Žaidimuose taiko skaičiuotes. Įvardina į kokias geometrines figūras panašūs daiktai. Lipdo ir konstruoja geometrines figūras. Žaidžia žaidimus „Grupavimo abėcėlė“, „Sekų medžioklė“, „Apskritimo magija“, „Figūrų kilimas“ „Dėlionių kilimas“ („Žaismė ir atradimai“). Išrikiuoja į eilę pagal vieną savybę (pvz., nuo trumpiausio iki ilgiausio ir pan.). Pasako kitų daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu (aukščiau, žemiau, virš, po). Matuoja, sveria daiktus naudodami svarstyklės, liniuotes, matavimo indus ir kt. Dėlioja priešingybių paveikslėlius (<i>aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje</i> ir pan.). Sudaro metų laikų ratą. Žaidžia žaidimus: „Uždėk tiek, kiek nupiešta“, „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ „Savaitės diena“, „Kur tu sėdi?“ ir pan. Žaidžia matematinius žaidimus naudodami IKT priemones.</p>				

PENKTASIS SKIRSNIS KURIANTIS

63. Meninė kompetencija:

- 63.1. Meninė raiška;
- 63.2. Muzika ir šokis;
- 63.3. Vaidyba ir vizualinė raiška;
- 63.4. Estetinis suvokimas.

63.1. Meninė raiška	
Vertybinių nuostata	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.
Esminis gebėjimas	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja įvairias dailės medžiagas, priemones ir atranda skirtingus veikimo būdus. • Piešdamas, spauduodamas, tapydamas ar pan. labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. • Eksperimentuoja dailės priemonėmis atradamas spalvas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). • Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines priemones. • Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo programomis.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Piešia, tapo ant tradicinių ir netradicinių paviršių: popieriaus (sauso ir šlapio), spalvoto popieriaus, kartono, audinio, stiklo, plėvelės, švitrinio popieriaus, veidrodžio, folijos, smėlio, akmenukų, kankorėžių, vienkartinį indų ir kt.</p> <p>Piešia įvairiomis priemonėmis: gvašiu, akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, paprastais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis, kreida, geliniais rašikliais, skutimosi putomis, miltais, kisieliuimi, kečupu, dantų pasta ir kt.</p> <p>Tapo su pirštais, delnais, teptukais, pagaliukais, plunksnomis, šiaudeliais, lapais, ausų krapštukais, medžių lapais ir kt.</p> <p>Apvedžioja, dekoruoja trafaretus.</p> <p>Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius.</p> <p>Aplikuoja mozaikos principu iš: skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, buityje nereikalingų laikraščių, tapetų ir t.t.;</p> <p>Lipdo su modeliniu, moliu, panaudojant: stekus, gremžtukus, kočėlus, lenteles, volelius, formeles, akmenukus, kriaukles, kankorėžius, šakeles, medžių lapus, sėklas, kaštonus ir t.t.</p> <p>Plėšo, glamžo, lanksto įvairių storių, spalvų popierių.</p> <p>Kerpa žirkulėmis popierių, kartoną, medžiagą, plėvelę, foliją ir t.t.</p> <p>Gamina savo vardinių antspaudą iš plastiko, kamštinės medžiagos</p> <p>Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe.</p> <p>Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus.</p> <p>Piešia-kuria paveikslus pasinaudodamas IKT priemonėmis.</p> <p>Kuria popieriaus ir molio dialogą („Žaismė ir atradimai“).</p> <p>Kuria popieriaus ir virvės dialogą („Žaismė ir atradimai“).</p> <p>Kuria koliažus, mandalas, fraktalus, vitražus.</p> <p>Konstruoja, kuria erdvines figūras iš popieriaus, gamtinės medžiagos, antrinių žaliavų.</p>				

Eksponuoja savo dailės darbus parodose, tarptautiniuose „eTwinning“ projektuose, konkursuose, akcijose, kurios organizuojamos įstaigos pedagogų. Lankosi muziejuose, parodose išsako savo nuomonę.
Domisi daile ir palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą.
Diskutuoja, pasakoja (vizualinis mąstymas mene) „Kas vyksta šiame paveiksle?“.

63.2. Muzika ir šokis

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į muzikos garsus. Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas. • Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius. • Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono autorines ir liaudies dainas. • Groja ritminiais, imitaciniais instrumentais, pritaria suaugusiojo grojimui, klausomam kūriniui. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria sugalvotus garsus, intonacijas, improvizuoja muzikos instrumentais ir garsais. • Klausosi instrumentinės muzikos kūrinių, juos tyrinėja. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas. • Dainuoja dialoginio pobūdžio dainas. • Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pritaria dainoms, šokiams ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos instrumentais. • Tyrinėja instrumentų skambėjimo tembrus. • Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. • Šoka ratelius pritaikydama įvairius žingsnelius. • Šoka išreikšdamas erdvės (<i>aukštai-žemai</i>) ir laiko (<i>greitai-lėtai</i>) elementus. • Šoka ratelius pritaikydama įvairius žingsnelius. • Šoka išreikšdamas erdvės (<i>aukštai-žemai</i>) ir laiko (<i>greitai-lėtai</i>) elementus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas <i>a cappella</i> ar su instrumentiniu pritarimu. • Kuria natūralių judesių trumpą šokį. • Klausosi kompozitorių ir liaudies muzikos kūrinių.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius.
Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena ir t.t.
Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuojama, bėga, apsisuka ir t.t.).
Dainuoja kartu su kitais.
Dainavimą imituoja judesiais.

Skiria muzikos žanrus (maršas, daina, šokis), ritmikos rūšis (žaidimas, šokis, ratelis), muzikines sąvokas (aukšti-žemi (garso aukštis), garsiai-tyliai (dinamika), greitai-lėtai, vidutiniškai (tempas, ritmas).
 Muzikiniuose kūriniuose (lietuvių liaudies, profesionaliosios muzikos) spontaniškai improvizuoja, naudodami kūną, aplinkoje esančius daiktus (kaspiniai, skarelės, juostos ir kt.).
 Kuria melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.
 Stimuliuoja estetines emocijas, patirtus išpūdžius, juos perteikia charakteringais judesiais, mimika, spalvomis.
 Atlieka kalendorinių švenčių dainas, ratelius.
 Aktyviai dalyvauja įstaigos šventėse (popietėse, rytmečiuose, vakaronėse) ir už jos ribų.
 Klausosi muzikinių kūrinių ar jų fragmentų.
 Išklausius muzikos kūrinių, pasakoja kilusius vaizdinius arba įvardina girdėtus instrumentus.
 Domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis.
 Muziką išreiškia judesiu.
 Dainuoja, šoka ratelius.
 Mėgdžioja gamtos garsus.
 Skanduoja skanduotes, mįsles, patarles.
 Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštonų ar pan.).
 Šoka panaudodamas pristatomąjį žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan.
 Kuria savo dainele, savo šokį.
 Kuria ritmą atsitiktiniais daiktais bei panaudodami muzikinius instrumentus.
 Dainuoja savo vardą.
 Žaidžia improvizuotą koncertą grupėje.
 Dalyvauja darželio koncertuose.

63.3. Vaidyba ir vizualinė raiška

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Improvizuoja trumpus kūrinius, atlieka siūlomus judesius. • Žaisdami su daiktais ar žaislais atlieka matytus veiksmus, judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria dialogą tarp veikėjų. • Atkuria matytų situacijų fragmentus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą. • Susikuria vaidybinę aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes. • Tikslingai naudoja daiktus teatro reikmėms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bendrauja su kitu vaidinimo veikėju. • Naudoja veikėjams charakteringas balso tonacijas.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Žaidžia – vaidina trumpas scenas pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus.
 Žaidžia stalo, šešėlių teatrus.

Kuria veiksmy suzeta „cia ir dabar“ is pasigamintu ar aplinkoje rastu antriniu zaliavu naudodami STEAM priemones.
 Kuria spektakliukus draugams.
 Dalyvauja teatrinės veiklos projektuose.
 Vaidina panaudodami pirštukines ir pirštines lėles.
 Lankosi spektakliuose, koncertuose, parodose vystančiose įstaigoje ar už jos ribų.
 Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaidina trumpas scenas pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus.
 Kuria spektakliukus draugams, dalyvauja teatrinės veiklos projektuose.

63.4. Estetinis suvokimas

Vertybinė nuostata	Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.
Esminis gebėjimas	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius. • Intuityviai mėgdžioja tai, kas patinka. • Klausydamas muzikos juda, improvizuoja. • Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. • Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo meninius įspūdžius. • Reaguoja į kitų vertinimus. • Grožisi gamtos garsais, spalvomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių. • Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). 	<ul style="list-style-type: none"> • Papasakoja įspūdžius apie meninio kūrinio siužetą. • Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. • Pastebi papuoštą aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje. • Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. • Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, vaikų viktorinos, Rudenėlio šventė, Advento vakaronė ir kt.), miesto, respublikos renginiuose.
 Klausosi gyvai atliekamos profesionalios muzikos.
 Varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus.
 Piešia ir emocingai komentuoja savo piešinius.
 Dalyvauja ir stebi vaikų parodas, jas aptarinėja.

Lankosi parodose, spektakliuose, koncertuose.

Daro proginčius atvirukus, įvairius darbelius, kompozicijas sau, tėvams, draugams.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

64. Mokėjimo mokytis kompetencija:

64.1. Tyrinėjimas;

64.2. Kūrybiškumas;

64.3. Iniciatyvumas ir atkaklumas;

64.4. Problemų sprendimas;

64.5. Mokėjimas mokytis.

64.1. Tyrinėjimas				
Vertybinė nuostata	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.			
Esminis gebėjimas	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandiesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Stebi, tyrinėja supančią aplinką ir juose esančius daiktus. • Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais. • Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis. • Suvokia daiktų paskirtį. • Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlieka trumpalaikius stebėjimus. • Pasitelkia priemonių įvairovę (lupą, mikroskopą). • Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atlikęs tiriamąją veiklą daro išvadas. • Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuteris, fotoaparatas, mobilusis telefonas). • Žino ir suvokia tyrinėjimo saugumo taisykles. • Tyrinėjo rezultatus pavaizduoja schema.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Tyrinėja daiktus, atlieka įvairius bandymus, stebi jų procesą naudojant IKT, STEAM priemones.

Mokosi fiksuoti pastebėjimus.

Žaidžia žaidimus tema: „Tyrinėk, pažink, atrask“, „Tylioji vandenų gyventoja“, „Ilgas raudonas. Kas?“, „Kas gyvena kriauklėje? „Žalioji pieštukas“ („Žaismė ir atradimai“).

Grupėje, augina, stebi, svogūną, daržo augalus, gėlės, fiksuoja pasikeitimus.

Kuria, lipdo, piešia, konstruoja įsivaizduojamus daiktus, simbolius, naudojant IKT, STEAM priemones.

Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose.

64.2. Kūrybiškumas

Vertybinių nuostatų

Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas

Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus ir taiko juos daiktams tyrinėti. • Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išvelgia naujas įprastų daiktų savybes. • Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško netikėtų sprendimų, analizuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebijo daryti kitaip. • Savitai išreiškia save.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Kuria pasakojimus pagal savo ir draugų dailės darbelius.

Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, bulve, sagute.

Dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokius meninius išpūdžius.

Aplinkoje išskirto šurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, buityje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt.

Gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams; įvairią atributiką, dekoracijas šventėms.

Kuria savo knygas, jas iliustruoja, tekstą „užrašo“ simboliais, piešniais, kuria eilėraščius, greitakalbes, garsų pamėgdžiojimus.

Seka girdėtas pasakas, keičia jų pabaigas, įvykius, kuria savo pasakas, išgalvotas istorijas, fantazuoja.

Žaidžia, vaidina, kuria, diskutuoja tema: „Tekstilės ir pirštukų dialogas“, „Pagauk šešėlį“, „Ypatinga šventė“, „Parodų rengimas“ („Žaismė ir atradimai“).

Kuria, lipdo, piešia, konstruoja įsivaizduojamus daiktus, erdvinės figūras, plokščias ir erdvinės formas, ornamentus, simbolius, ženklus, naudojant IKT, STEAM priemones.
 Žaidžia žaidimus „Šventė“, „Pastatyk pilį“, „Draugui dovana“, „Mano svajonių žaislas“ ir t.t.
 Žaidžia naudodami skaitmenines priemones- planšetinius kompiuterius, interaktyvius ekranus.
 Gamtoje stebi, analizuoja gamtos ir žmogaus sukurtas formas, spalvas ir jų derinius, bei juos panaudoja savo kūryboje, analizuodami ir interpretuodami.
 Kuria laisvai, spontaniškai, nesilaikydamas akademinų normų ir taisyklių.
 Dalyvauja meniniuose projektuose.

64.3. Iniciatyvumas ir atkaklumas

Vertybinių nuostatų	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.
Esminis gebėjimas	Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą. • Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūtis. • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus ir veiklas, neįprastą veiklą. • Išreiškia savo norus, pats susiranda veiklą ir ją plėtoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais. • Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjęs). • Laukia suaugusiojo pagalbos, padrąsinimo, kai susiduria su nesėkme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais. • Pereina nuo pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos. • Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusiųjų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. • Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. • Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusiųjų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja. • Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatruklią veiklą. • Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti kliūtis.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Aktyviai dalyvauja ryto veikloje.
 Piešia „Mano diena“.
 Susipažįsta su dienos veiklomis, naudojant kortelės.
 Žiūri mokomuosius filmukus, sprendžia sudarytas problemines situacijas, teikia pasiūlymus.

Žaidžia žaidimus tema: „Žaidimų dienele“, „Iliustracijų kūrimas“, „Veidrodėli, veidrodėli ...“ ir t. t. („Žaismė ir atradimai“).

64.4. Problemų sprendimas

Vertybinių nuostatų	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.
Esminis gebėjimas	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

Vaikų veiksenos

1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Kartuoja nepasisekusius veiksmus. • Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą. • Reiškia nepasitenkinimą, kai nesiseka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes. • Supranta kada pavyko įveikti sunkumus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško tinkamų sprendimo būdų. • Bando įveikti sunkumus pats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pradeda matyti sprendimų pasekmes. • Tariausi su kitais dėl veiksmų atlikimo. • Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudėtingą veiklą priima natūraliai, nusiteikęs įveikti kliūtis. • Žino ar problemą gali įveikti pats.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Išbando naujus žaidimus, dėlionės.
 Diskutuoja, ką galima daryti susidarius probleminėms situacijoms.
 Nusiramina grupėje, įstaigoje įsteigtose nusiramavimo erdvėse.
 Žiūri animacinius filmukus apie įvairių personažų poelgius, aptaria, sprendžia, kaip įveikti iškilusius problemines situacijas.
 Klausosi socialinių istorijų, pasakų, nutikimų, komentuoja problemines situacijas, jų pasekmes.
 Žaidžia žaidimus tema: „Kas atsitiko“, „Kaip Tu jautiesi“, „Išgelbėk draugą“ ir t.t. „Aš - matomas ir nematomas“ („Žaismė ir atradimai“).

64.5. Mokėjimas mokytis

Vertybinių nuostatų	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, kuo išmoko.
----------------------------	--

Esminis gebėjimas	Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.			
Vaikų veiksenos				
1–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų	Brandesniems
<ul style="list-style-type: none"> • Aktyviai domisi aplinkos daiktais, siekia juos išbandyti. • Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais. • Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo žaidimų idėjas. • Domisi aplinka klausinėja. • Žaidžia kūrybiškai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. • Spėlioja veikslių pasekmes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. • Kalba apie tai, ko norėtų išmolti, planuoja savo veiklą. • Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie mokymąsi mokykloje, jo prasmę. • Analizuoja savo veiklą, kaip pavyko. • Orientuojasi informacijos gavimo žaltiniuose (pokalbis, stebėjimas, knygos, internetas, TV ir pan.). • Mokosi iš kitų patirties.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai				
<p>Dėlioja dėlionės, stalo žaidimus, konstruoja, stato, išardo, sugriauna ir stebi, kas atsitinka. Numato ką veiks toliau, kuria idėja, strategijas joms įgyvendinti. Stebi, kaip tai daro kiti ir stengiasi pakartoti. Pasakoja apie tai ką veikė per dieną ir ko išmoko, pasako ko nori išmolti. Varto knygas, enciklopedijas, tyrinėją aplinką, ieško atsakymų į jam rūpimus klausimus. Žaidžia loginius, edukacinius, kompiuterinius žaidimus, sprendžia galvosūkius. Žaisdamas, konstruodamas, piešdamas, lipdydamas, tyrinėdamas, grupuodamas daiktus, įsitraukia į ugdomąsias veiklas.</p>				

VI SKYRIUS UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

65. Pasiekimų vertinimo tikslas – nustatyti realius vaiko gebėjimus ir patirtį bei numatyti tolesnio jo ugdymo gaires, siekiant ugdymo(-si) pažangos. Vertiname, kad:

65.1. pažintume vaiką (vaiko individualybę, ugdymosi ypatumus, ugdymosi stilių, poreikius, interesus, pomėgius, galias, charakterio ypatumus, kultūrinius skirtumus);

65.2. atskleistume vaiko pastangas ir pažangą bei skatintume jo ugdymąsi;

65.3. apmąstytume įgyvendintus programos tikslus ir uždavinius;

65.4. planuotume tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei;

65.5. apibendrinus sukaupią vertinimo informaciją koreguotume ugdymo planus;

65.6. ugdytume vaiko supratimą apie tai, kaip jam sekasi ugdytis.

66. Vaikų pasiekimai vertinami pagal 18 ugdymo sričių, vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“.

67. Vertinimo sistemiškumas. Vaikų pasiekimai vertinami 2 kartus metuose. Pirmą kartą vertinimas atliekamas rugsėjo–spalio mėnesiais. Įvertinama vaikų turima patirtis ir gebėjimai, numatomi ugdymo prioritetai, kryptys, būdai. Antrą kartą – gegužės mėnesį. Atlikta vertinimo rezultatų analizė parodo vaiko pasiekimų pažangą, ugdymo metodų ir formų veiksmingumą, apibendrinami įvykę pokyčiai, numatomos ugdymo proceso tęstinumo gairės.

68. Vaiko pasiekimų vertintojai:

68.1. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojas, logopedas, spec. pedagogas, socialinis pedagogas ir kiti specialistai;

68.2. Vaikų tėvai pateikia informaciją apie vaiką, šeimos lūkesčius, dalyvauja anketinėse apklausose, reiškia savo nuomonę apie pasiektą vaiko pažangą;

68.3. Vaikas taip pat aktyvus savęs vertinimo dalyvis. Su juo aptariami jo pasiekimai: pats lygina, komentuoja savo piešinius, įvardija, kas nepavykdavo, o dabar pavyksta, įsivertina savo pokyčius (ką aš galiu? kiek aš paaugau?).

69. Vertinimo metodai ir būdai: vaiko stebėjimas, pokalbis su vaiku, tėvais, produktyviosios ir kūrybinės vaiko veiklos, elgesio analizė, situacijų aprašymas ir kt.

70. Vertinimo fiksavimas ir dokumentavimas: ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai fiksuojami elektroniniame dienyne „Mūsų Darželis“. Mokslo metų pabaigoje sudaroma bendra grupės vaikų pasiekimų ir pažangos įvertinimo suvestinė. Visa pasiekimų vertinimo medžiaga kaupiama „Vaiko pasiekimų aplanke“, kuri sudaro:

70.1. Ugdymo pasiekimų diagrama pagal pasiekimų žingsnius (iš elektroninio dienyno) (1 priedas);

70.2. Vaiko meninės raiškos darbai (dailės darbeliai, žodinė kūryba, užrašytos vaiko mintys ir kt.);

70.3. Vaiko veiklos stebėjimo užrašai (įvairios užduotėlės, pratybų knygelės, vaiko mintys, nuomonės ir kt.);

70.4. Specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymo(si) pasiekimų rezultatus ir kita aktuali informacija.

70.5. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo medžiaga laikoma grupėje. Ji yra konfidenciali. Vaikui pereinant į priešmokyklinę grupę, informacija perduodama šios grupės pedagogams, kurie tęsia vertinimą, vadovaudamiesi priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa.

71. Informavimas apie vaiko pasiekimus ir pažangą:

71.1. Apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus tėvai(globėjai) supažindinami individualiai, pasiekų vertinimo aptarimų metu (2 kartus metuose), pasirašo, kad susipažino.

71.2. Vaiko pasiekimai ir pažanga aptariama Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose, Mokytojų tarybos susirinkimų metu, metodinės grupės susirinkimuose.

72. Sunkumų ugdymosi procese turinčių vaikų pasiekimų vertinimas.

Sunkumų ugdymosi procese turinčių vaikų pasiekimų vertinimas atliekamas aukščiau vadovaujantis minimais principais, metodais, naudojant tuos pačius vertinimo instrumentus. Sunkumų turinčių vaikų pasiekimus vertina: pedagogas, specialistai, Vaiko gerovės komisija.

73. Ženklaai, išspėjantys apie poreikį pritaikyti ugdymo procesą padės pedagogui kuo anksčiau pastebėti sunkumų patiriančius vaikus, ypač tais atvejais, kai vaikui nėra arba dar nėra nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai, paskatins bendradarbiauti su švietimo pagalbos specialistais arba kreiptis į Vaiko gerovės komisiją dėl išsamaus vaiko ugdymosi poreikių įvertinimo. Ženklaai, išspėjantys apie poreikį pritaikyti ugdymo procesą pagal vaikų amžiaus tarpsnius, smulkiai aprašyti „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“ (70 psl.). Rekomendacijos dėl ugdymosi pritaikymo pateikiamos „Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose“.

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. 1996.
2. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: 1998.
3. Bakutytė R. Pradinių klasių mokinių humaniškumo ugdymas: monografija. Šiaulių universiteto leidykla, 2001.
4. Bandzienė O., Bobrova L., Staponkienė Z. Vaikų kūno kultūra. Šiauliai, 2004.
5. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Mockevičienė O., Jakučiušienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius: ŠCA, 2004.
6. Burškaitienė R. „Opa Pa draugai PIKA!“. Kaunas: „Šviesa“, 2016.
7. Caughlin P. A., Hansen K.A., Heller D. ir kt. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas: knyga auklėtojais. Lietus, 1997.
8. Darni Europa – iki 2030 m. https://commission.europa.eu/publications/sustainable-europe-2030_lt
9. Darnus vystymasis ir Lietuva. <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/darnus-vystymasis/darnus-vystymasis-ir-lietuva>
10. Demokratiškos pedagogikos matai. Danų autorių straipsnių rinkinys kuriančiam pedagogui. Vilnius: Ciklonas, 2005.
11. Dodge D. T., Colker Laura J., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika, 2007.
12. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika, 2008.
13. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa.
14. Ikimokyklinio (2–5 metų) amžiaus vaikų socialinio emocinio intelekto ugdymas. Priemonių ir patarimų komplektas. Rokiškis, 2022.
15. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2016.
16. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa. Vilnius: Leidybos centras, 1997.
17. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: leidybos centras, 1993.
18. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
19. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
20. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. rugpjūčio 20 d. nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“.
21. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“.

22. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
23. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ pakeitimo 2017 m. balandžio 24 d. Nr. V-268;
24. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas, 1991.
25. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 82 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.
26. Lietuvos švietimo koncepcija, 1992.
27. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius: ŠAC, 2006.
28. Monkevičienė O. (Sud.). Ankstyvojo ugdymo vadovas. – Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
29. Monkevičienė O. ir kt. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius: UAB Baltic Printing House, 2015.
30. Monkevičienė O. Naujojo ugdymo turinio bei kūrybinio jo įgyvendinimo būdų psichologinės- pedagoginės ištakos. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais. I dalis.
31. Monkevičienė O. Patirčių erdvės. Rekomendacijos priešmokyklinio ugdymo pedagogui (I-II). Vadovas pedagogui. Vilnius, 2021.
32. Monkevičienė O. Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas ir diegimas Lietuvos vaikų darželyje: praeitis ir dabartis. Vilnius: Leidybos centras, 1999.
33. Monkevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais. II dalis. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
34. Monkevičienė O. Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui. Vadovas pedagogui. Vilnius, 2021.
35. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2011.
36. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiūnienė D. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. Vilnius: Leidybos centras, 1997.
37. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2022.
38. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa, 2003.
39. Rodžersas C. Harmoningai gyvenančio žmogaus samprata. Psichologija. Vilnius: Aidai, 1989.
40. Socialinio – emocinio ugdymo programa „Dramblys“.
<https://dramblys.lt/customPages/programos>
41. Staerfeldt Eric, Mahiasen Rask Christian. Pedagogika ir demokratija. Vilnius: Aidai, 1999.
42. Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos.
<https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/Susitarimas%20d%C4%971%20Lietuvos%20%C5%A1vietimo%20politikos.pdf>
43. Šeibokienė G. Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius: Leidybos centras, 1999.
44. Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
45. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2014.
46. Verseckienė O., Marcinkas F. ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės, 1995.
47. Walsh K. B. Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: knyga ugdytojams. Lietus, 1998.
48. Želvys R. Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

SUDERINTA

Lopšelio-darželio „Pumpurėlis“ tarybos

2023 m. gegužės 26 d. posėdžio protokolu Nr. T-2

Pasiekimų sritys

